

6.ÜNİTE

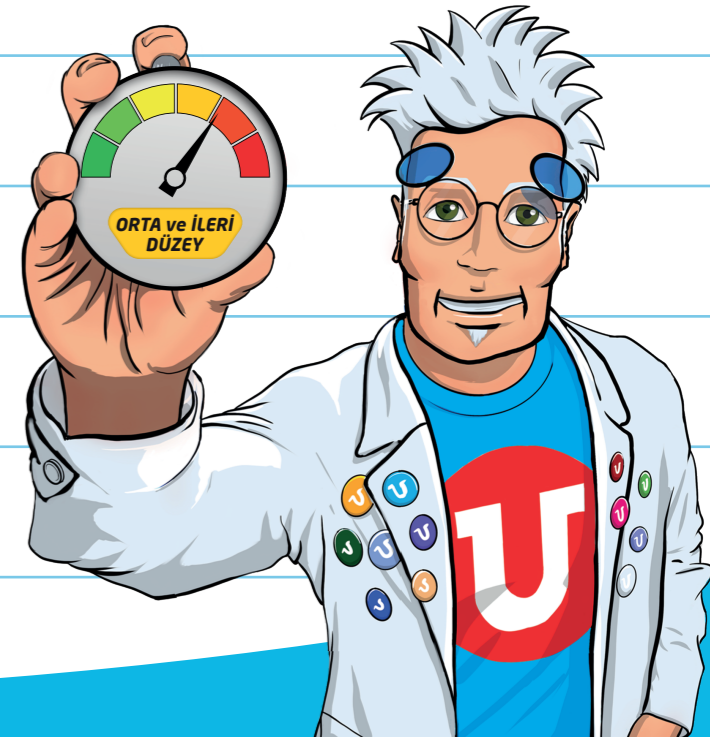
U

TYT Orta ve İleri Düzey Türkçe Soru Bankası

Edat (İlgeç) - Bağlaç - Ünlem

FATMA GÜL ÖRS

EDAT(İLGEÇ) - BAĞLAÇ - ÜNLEM

EDAT(İLGEÇ):

- Tek başlarına anlamları olmayan, başka kelimelerle öbeleşerek değişik ve yeni anlam ilgileri kuran, birlikte kullanıldıkları kelimelere cümlede anlam ve görev kazandıran sözcüklere denir.

Başlıca Edatlar:

→ Gibi, göre, için, kadar, üzere, sanki, rağmen, karşın, mi, ötürü, sadece, yalnız, ancak, ile, -den dolayı, -e kadar, -e karşı, -e dek, -e doğru...

Örnekler:

→ Krediyi iş kurmak için çekti.

Oluşturduğu edat öbeği: iş kurmak için

Kattığı anlam: neden ilgisi

→ Saat beş gibi yola çıkarız.

Oluşturduğu edat öbeği: Saat beş gibi

Kattığı anlam: Tahmin, yaklaşıklık

Örnekler:

→ Konuşmak üzere kürsüye çıktı.

Oluşturduğu edat öbeği: konuşmak üzere

Kattığı anlam: amaç ilgisi

→ Sabaha kadar ders çalıştık.

Oluşturduğu edat öbeği: sabaha kadar

Kattığı anlam: zaman yönünden sınırlandırma

→ Buz gibi suya atladı.

Oluşturduğu edat öbeği: buz gibi (Bu öbek, cümlede sıfat göreviyle kullanılmıştır.)

Örnekler:

→ Akşama *doğru* yola çıkarız.

Oluşturduğu edat öbeği: akşama doğru (Cümlede zarf göreviyle kullanılmıştır.)

Kattığı anlam: zaman yönünden sınırlandırma

→ İstanbul'a uçakla geldim.

Oluşturduğu edat öbeği: uçakla

Kattığı anlam: araç ilgisi

★ **NOT**: Konu başlığımız sözcük türleri olduğu için bizi sözcüğün anlamından çok tür olarak edat olup olmadığı ilgilendirmektedir.

BAGLAÇ:

- Eş görevli sözcükleri ve sözleri, cümleleri birbirine bağlayan; tıpkı edatlar gibi tek başına anlamı olmayan sözcüklerdir.

Başlıca Bağlaçlar:

- de, ki, ve, veya, ya da, ile, ama, fakat, yalnız, meğer, ancak, çünkü, mademki, halbuki, oysaki, belki, meğerki, illaki, demek ki, eğer ki, ne var ki...

Tekrarlı bağlaçlar:

- ya...ya..., hem...hem..., ne...ne..., ister...ister...

Örnekler:

- Uzun **ve** yorucu bir döneme girdik.
- Masada su şişesi**le** meyve tabağı vardı.
- Sabah erken uyandım **fakat** evden istediğim saatte çıkamadım.
- Yemek yemedim **çünkü** aç değildim.
- Arkadaşlarıyla çıkabilirsin **yalnız** eve erken dön.

Örnekler:

- Ödevlerimi bitirdim **üstelik** proje üzerinde de çalıştım.
- Bizimle gelemeyeceğini söyledi **hâlbuki** hiç işi yoktu.
- Sen de biliyorsun **ki** Ahmet Bey bu teklife sıcak bakmaz.
- **Ne** doğan güne hükmüm geçer **ne** halden anlayın bulunur.
- Bu işi **ister** bugün yapalım **ister** yarın, sonuç değişmeyecek.

Örnekler:

→ Antalya'da **hem** işimle ilgileneceğim **hem** güzel bir tatil yapacağım.

→ Birçok çalışan işten kaytarıyor, o **ise** durmadan çalışıyordu.

★ **NOT**: "**ise**" bağlacı ek fiilin şart çekimiyle karıştırılabilir.

Örnek:

→ Bana birazcık güveniyorsa bu tip kuşkular taşımaz. (**ek fiilin şart çekimi**)

★ UYARILAR :

★ *ile* : Bu sözcük hem bağlaç hem edat olma özelliğine sahiptir.

Edat mı bağlaç mı olduğunu şu şekilde anlayabiliriz:

→ “*İle*” sözcüğü bağlaçsa yerine “*VE*” bağlacı kullanılabilir.

Örnek:

→ Ayşe *ile* Fadime pazara çıktı.

Ayşe *ve* Fadime pazara çıktı.

“İle” sözcüğü edatsa yerine “VE” bağlacı kullanılamaz.

Örnek:

→ Ayşe, pazara Fadime ile çıktı.

Ayşe, pazara Fadime ve çıktı.

★ UYARILAR :

★ *yalnız/ancak* : Yalnız ve ancak sözcükleri de hem bağlaç hem edat olma özelliğine sahiptir.

Edat mı bağlaç mı olduğunu şu şekilde anlayabiliriz:

→ *Ancak veya yalnız* sözcüklerinin yerine "**FAKAT**" bağlacını kullanabiliyorsak bu sözcükler bağlaçtır.

Örnek:

- Parayı aldım *ancak/yalnız* henüz bankaya yatıramadım.
Parayı aldım *fakat* henüz bankaya yatıra madım.
- *Ancak veya yalnız* sözcüklerinin yerine “**SADECE**” edatını kullanabiliyorsak bu sözcükler edattır.

Örnek:

- Babamı *ancak/yalnız* amcam ikna eder.
Babamı *sadece* amcam ikna eder.

★ **NOT**: Yalnız sözcüğü, cümlede edat ve bağlacın dışında zarf, sıfat gibi sözcük türleri olarak da kullanılabilir.

Örnek:

- *Yalnız* insanlar özgürlüğüne düşkündür. (*sıfat*)
- Müdürle *yalnız* görüşmek istiyorum. (*zarf*)

★ **NOT**: Cümlenin ögeleri bulunurken bağlaçlar öge dışı unsur olarak alınır.

ÜNLEM:

- Duyguların daha iyi bir biçimde anlatılmasını sağlayan sözcük veya sözlerdir. Kimi sözcükler başlı başına ünlemken kimileri içinde bulunduğu cümleye göre ünlem niteliği kazanabilir.

Asıl Ünlemler:

Örnek:

- *Hey*, buraya gel!
- *Tüh!* Şimdi ne yapmalıyız?
- *Hişt!* Hep bir ağızdan konuşmayın da beni dinleyin.
- *Vah* zavallı adam! Evi yanınca ortada kalmış.

Cümlede ünlem değeri kazanan sözcükler ve sözler:

Örnek:

- *Öğretmenim!* Bu soruya bakabilir miyiz?
- Lütfen *yardım edin!* Elim kapiya sıkıştı.

★ **UYARI**: Ünlem işareti ünlem belirten sözcüğün sonunda kullanılabileceği gibi cümlenin sonunda da kullanılabilir:

Örnek:

→ Eyvah! Galiba yemek yandı.

→ Eyvah, galiba yemek yandı!

★ **NOT**: Yansıma sözcükler de ünlem olarak kullanılabilir.

Örnek:

→ Birdenbire bir ses işittik: Güm!